

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 339.92:331.97

<http://doi.org/10.5281/zenodo.4415464>

СТУДІНСЬКИЙ В.А.

Економічне краєзнавство в системі формування сучасного ринкового світогляду педагогів професійної школи в Україні

Предмет дослідження – процес формування сучасного ринкового світогляду педагогів професійної школи в Україні.

Метою даного дослідження є визначення умов формування та розвитку ринкового світогляду у педагогів професійної школи з урахуванням сучасних тенденцій розвитку світових ринкових відносин, а також визначення місця економічного краєзнавства у цій системі.

Методологія дослідження. У дослідженні використано загальні та спеціальні методи: наукової абстракції, історико-економічного аналізу, порівняння, аналогії та синтезу.

Результати роботи. Доведено, що економічне краєзнавство як окремий напрямок знань дає можливість на мікрорівні формувати в педагогів професійної школи цілісний світоглядний погляд на розвиток ринкових відносин у національному та глобальному вимірах. Разом з тим, знання з економічного краєзнавства дають можливість розвивати професійні навички в учнів відповідного навчального закладу, де здобувається певний фах.

Висновки. У процесі підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів професійної школи недостатньо звертається увага на історико-економічну складову, зокрема краєзнавчу, в процесі формування сучасного ринкового світогляду педагога. Разом з тим, залучення широкіх історико-економічних знань, зокрема через сферу краєзнавства, дасть можливість показати трансформаційні процеси України та українців у світові ринкові процеси в часовому вимірі.

Ключові слова: економічне краєзнавство, ринкові відносини, педагог, знання, економіка, господарство, динаміка розвитку.

СТУДИНСКИЙ В.А.

Экономическое краеведение в системе формирования современного рыночного мировоззрения педагогов профессиональной школы в Украине

Предмет исследования – процесс формирования современного рыночного мировоззрения педагогов профессиональной школы в Украине.

Целью данного исследования является определение условий формирования и развития рыночного мировоззрения у педагогов профессиональной школы с учетом современных тенденций развития мировых рыночных отношений, а также определения места экономического краеведения в этой системе.

Методология исследования. В исследовании использованы общие и специальные методы: научной абстракции, историко-экономического анализа, сравнения, аналогии и синтеза.

Результаты работы. Доказано, что экономическое краеведение как отдельное направление знаний дает возможность на микроуровне формировать у педагогов профессиональной школы целостный мировоззренческий взгляд на развитие рыночных отношений в национальном и глобальном измерениях. Вместе с тем, знания из экономического краеведения дают возможность развивать профессиональные навыки в учеников соответствующего учебного заведения, где добывается определенная профессия.

Выводы. В процессе подготовки и повышения квалификации педагогических кадров профессиональной школы недостаточно обращается внимание на историко-экономическую составляющую, в частности краеведческую, в процессе формирования современного рыночного мировоззрения педагога. Вместе с тем, привлечение широких историко-экономических знаний, в частности через сферу краеведения, даст возможность показать трансформационные процессы Украины и украинцев в мировые рыночные процессы в часовом измерении.

Ключевые слова: экономическое краеведение, рыночные отношения, педагог, знание, экономика, хозяйство, динамика развития.

STUDINSKI V.A.

An economic study of a particular region is in the system of forming of modern market world view of teachers of professional school in Ukraine

The subject of the study a process of forming of modern market world view of teachers of professional school is in Ukraine.

The purpose of this study there is determination of terms of forming and development of market world view for the teachers of professional school taking into account modern progress of world market relations trends, and also location of economic study of a particular region in this system.

Results of work. It is well-proven that the economic study of a particular region as gives separate direction of knowledges possibility on a microlevel to form for the teachers of professional school to form an integral world view look to development of market relations in the national and global measurings. At the same time, knowledges from the economic study of a particular region enable to develop professional skills in univ of the proper educational establishment, where a certain profession is obtained.

Conclusions: there is determination of terms of forming and development of market world view for the teachers of professional school taking into account modern progress of world market relations trends, and also location of economic study of a particular region in this system.

Key words: economic study of a particular region, market relations, teacher, knowledge, economy, economy, dynamics of development.

Постановка проблеми. Формування і розвиток ринкових відносин вимагає відповідного формування та розвитку економічного мислення суб'єкта та розширення його ринкового світогляду. Динаміка ринкових процесів, їх складність психологічного сприйняття окремих процесів і визначення своєї особистісної ролі місця в ринковому середовищі вимагає від людини, яка зна-

ходиться в середині складного трансформаційного економічного поля постійного напруження інтелектуальних зусиль аби адекватно сприймати процес таких трансформацій. Одним із таких інститутів, що сприяє формуванню відповідного економічного мислення та світогляду є професійне училище, оскільки саме в ній формується головний виробничий чинник – працівник. Вели-

ку роль у процесі формування відповідного ринкового мислення належить педагогу цієї важливої ланки освітньої галузі. Врешті, власне освіта є теж специфічною виробничою структурою, яка продукує специфічний товар. Та разом з тим, сам педагог потребує серйозного формування і розвитку свого світогляду в ринковому середовищі. У цьому процесі відповідне місце належить і економічному краєзнавству, що поєднує в собі розкриття складних економічних процесів у історичній динаміці та розглядає ці ж процеси в сучасних історичних умовах на місцевому (регіональному) фактологічному матеріалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням формування економічного мислення та світогляду як педагогів, так і учнів у вітчизняній науці надається чимала увага. Зокрема, в цій царині свої дослідження здійснювали О.В. Куклін, І.С. Каленюк, Т.М. Боголіб, В.О. Шевчук, А.М. Сингаївська, І.Д. Фаловська, В.Г. Панчишин, Т.В. Кичирук, Л.В. Заглинська, О.І. Лукомська та інші.

Недосліджені частини проблеми. Разом з тим, більшість досліджень стосується питань формування економічного світогляду учнів чи студентів навчальних закладів. При цьому мало досліджується проблема формування відповідного світогляду у викладачів (вчителів, майстрів виробничого навчання) різного типу та ступеня навчальних закладів. Роль краєзнавства у даній системі практично із поля досліджень, оскільки йому більше віддається роль як чинника в історичній галузі знань.

Метою даного дослідження є визначення ролі і місця економічного краєзнавства в системі формування світогляду педагога професійної школи в умовах трансформації ринкових відносин як на локальному, так і на глобальному рівнях.

Виклад основного матеріалу. У широкому сенсі під краєзнавством розуміють збір, накопичення і популяризацію відомостей про певну територію з різних точок зору – географії, історії, геології, метеорології, рослинного і тваринного світу, демографії, культури, економіки тощо. Тому, під економічним краєзнавством можна розуміти зібрану інформацію про розвиток господарства краю в історичній динаміці, а також стан господарського розвитку в сучасний період. Оскільки певна територія є складовою світу, то і господарський розвиток краю є складовою частиною світової, національної чи регіональної економіки. У зв'язку із цим, на прикладах розвитку господар-

ського комплексу можна формувати уявлення про тенденції розвитку економіки в краї та її гармонійного поєднання із загальноісторичними і загальносвітовими процесами.

При цьому, як вірно відзначає вітчизняна вчена-економіст І.С. Каленюк, що головним чинником у формуванні відповідного професійного світогляду в сучасних ринкових умовах є освіта. «Роль освіти, – пише І.С. Каленюк, – визначається тим, що шляхом передачі знань, навичок, виховання вона генерує не тільки компетентних працівників, а й суспільно відповідальних громадян. Причому найвище значення мають саме етичні моменти, втілення у свідомість людей високих моральних та культурних цінностей. Це зумовлено не тільки глобальними проблемами, а й суто економічними. Характер сучасного виробництва вимагає від робітника не тільки професійних навичок, а й реалізації його особистих якостей і особливо – здатності до творчої праці. Модель організації масового виробництва, яка потребує лише технічних знань робітника на робочому місці, відходить в минуле. Сучасне суспільство і економіка вимагають залучення всієї особистості, особистих якостей та прагнень працівників» [3, с.5–6].

Чи не головним носієм знань і передачі їх наступним поколінням є власне педагог. Часто, саме його світоглядні переконання є визначальними для сприйняття навколишнього середовища, законів розвитку, динаміки життя, соціальних явищ його учнями навіть після закінчення навчання. Таке формування відбувається у процесі навчання протягом всього життя людини, оскільки освітня сфера так чи інакше торкається всіх вікових груп і соціальних верств населення. Подібної точки притримується й Т.М. Боголіб, яка зокрема зазначає, що головною силою і рушієм освіти в ринковому середовищі є педагог. Зокрема, вона пише: «Кваліфіковані наукові кадри – це не тільки носії дійсно глибоких знань у всіх галузях людського життя, але і совість науки, всього суспільства (а не просто середній клас зі своїм соціальним статусом і розміром прибутку, який передбачається). З комерціалізацією освітньої і наукової діяльності навпаки: на місце солідарності і взаємодопомоги приходить конкуренція, яка характерна для ринкових відносин» [1, с. 333]. Сучасна система освіти характеризується насамперед тим, що практично всі країни світу шукають відповідь на найнагальніші економічні і

соціальні питання в знаннях, які продукує освіта як сфера специфічного виробництва.

Як зазначають фахівці у сфері економіки освіти головними рисами сучасної системи освіти є фундаментальність і цілісність спрямованість на задоволення потреб споживача на ринку. «Ринок, – відзначає О.В. Куклін, – з одного боку, являє собою сферу обміну, сутність процесів купівлі– продажу, що здійснюють балансування за рахунок цін, а з іншого – забезпечує зв'язок між виробництвом і споживанням, безперервність процесу відтворення, його цілісність» [5, с. 120].

Тому, без відповідного ринкового світогляду в сучасних глобальних умовах розвитку світової економіки важко досягати ефективності як функціонування всієї освітньої сфери, її структурних елементів – навчальних закладів, так і від конкретно взятого педагога. У цьому контексті роль педагога у формуванні відповідного світогляду у своїх учнів серйозно зростає. Також важливим складовим елементом навчання є виховання, зокрема місцевого патріотизму, який базується на знанні минулого і сучасного краю. Якщо сам педагог не є носієм такого патріотизму, то він і не може привити відповідне почуття своїм учням. Знання економіки краю, його минулого, сучасного і перспектив розвитку. До того ж територія (край) у сучасному конкурентному середовищі набуває і певного значення товарності. Освітня сфера в такому разі теж стає привабливою на ринку і знання отримують цілком економічний смисл при реалізації їх у виробничій сфері. Певні території можуть стати інвестиційно привабливими. Знання про край можуть лише підсилити інтерес до розвитку певних галузей і залучення в них інвестицій. Головною привабливістю інвестицій у територію край є не стільки природні ресурси, як кадровий потенціал і його фахова підготовка. Тут можна погодитися із думкою Т.В.Кичирук: «Оволодіння потоком інформації в час науково–технічного прогресу, знання про світ і про людину не є самоціллю для спеціалістів, а лише засіб до досягнення вільного, багатого в матеріальному і духовному сенсі, життя, де головне місце відводиться не результатам науково–технічного прогресу, а самій людині, яка усвідомлює багатство своїх відносин з дійсністю. Основою прогресивного розвитку кожної країни і всього людства в цілому є сама Людина, її моральна позиція, її культура, освіченість, професійна компетентність» [4]. На думку Л.В. Заглинської та О.Л. Лукомської одним із кри-

теріїв підвищення ефективності інвестицій в людський капітал, зокрема в освіту, може слугувати показник зайнятості в сфері освіти [2]. При чому в даному випадку можна розглядати питання створення нових навчальних закладів, зокрема професійних, які займатимуться організацією навчання і підготовки компетентних кадрів для економічної сфери краю. Викладацький склад таких навчальних закладів на базі краєзнавства може формувати певний сегмент світогляду і використовувати його в навчальному та виробничому процесах. Саме освіта відіграє виняткову роль у процесі відтворення висококваліфікованої робочої сили і надає їй компетентнісні переваги на ринку праці як в локальному, так і в глобальному вимірах [8].

В кожному регіоні є свої специфічні економічні переваги і вони повинні усвідомлюватися педагогами, які працюють у сфері професійної освіти. Зокрема, поліська зона нашої країни є привабливою насамперед своїми багатими лісовими ресурсами. Викладач професійних і загальноосвітніх дисциплін повинні розуміти, що в сучасних конкурентних умовах мало володіти такими ресурсами, їх потрібно ще ефективно використовувати в системі переробки і виробництва конкурентоспроможної продукції із застосуванням новітніх технологій. При цьому викладач, який володіє відповідною краєзнавчою інформацією чітко визначатиме такі конкурентні переваги і матиме у своєму педагогічному запасі наведення негативних прикладів суцільної вирубки лісів у краї в певні історичні періоди [6, с. 437–438]. При цьому сучасні ринкові умови вимагають і відновлення ресурсів. Такі світоглядні моменти у діяльності викладача в професійній освіті матимуть значення на тлі розкриття екологічних проблем краю. У Поліській зоні це, зокрема, можуть бути і наслідки Чорнобильської катастрофи 1986 року.

В сучасних економічних умовах розвитку певних територій відіграє система утворення населених пунктів. Останні є наслідком розвитку господарських відносин у суспільстві. Історично населення концентрується в двох типах населених пунктів – міські та сільські. В сучасних умовах саме місту належить виняткова роль у системі ринкових відносин. У розмаїтті проблематики краєзнавчого вивчення конкретного населеного пункту можна виокремити економічний напрямок. В даному разі вивчається як власне господарський розвиток міста, а також його вплив на всі сфери життєдіяль-

ності мешканців міста. При цьому можуть досліджуватися як загальні тенденції розвитку економіки міста в окремі історичні періоди, так і функціонування окремих виробництв, динаміки їх форм, технологічні і технічні аспекти розвитку власне виробництва (підприємства) та інше. Важливим моментом у дослідженні історії міста є вивчення системи фінансів населеного пункту як особливої сфери суспільно-економічних відносин та соціально-економічного розвитку території. При таких краєзнавчих дослідженнях можна широко застосовувати суто економічний, математичний, статистичний та інший науковий інструментарій [7, с. 311–312]. Вивчення історії та сьогодення населеного пункту, зокрема міста, дає можливість педагогові сформулювати чітке уявлення про розвиток ринкових відносин на мікрорівні рівні в усіх його проявах та галузях виробництва. При цьому можливо вибудувати уявлення про динаміку технічних і технологічних змін в конкретній галузі виробництва, зміни ролі і значення різних професій, зокрема робітничих.

В принципі, в такому випадку економічне краєзнавство стає структурним елементом у формуванні ринкового світогляду педагога на мікрорівні. Мікрорівневий розвиток ринкових відносин, як правило, відповідає загальноекономічним тенденціям розвитку людства. Застосування прикладів із сфери економічного краєзнавства дасть можливість педагогу розширити і поглибити власні знання і знання вихованців про відповідну професію.

Висновки

Під економічним краєзнавством можна розуміти зібрану інформацію про розвиток господарства краю в історичній динаміці, а також стан господарського розвитку в сучасний період. Економічне краєзнавство стає фундаментом розуміння економічних, зокрема ринкових процесів, які дозволяють розширити власне світоглядне уявлення про глобальні економічні процеси. Тому, в системі формування ринкового світогляду педагогів професійної освіти краєзнавству, зокрема економічному, належить відповідна роль. Разом з тим, краєзнавство, зокрема його економічна складова, в системі професійної школи недостатньо використовується в процесі виробничого навчання та загальноосвітньої підготовки. Формування і розширення ринкового світогляду педагога дасть можливість відповідним чином впливати і на процес підготовки майбутнього фахівця.

Список використаних джерел

1. Боголіб Т.М. Роль освіти і науки у постіндустріальному розвитку України : монографія / Т.М.Боголіб. Київ : Корпорація, 2010. 408 с.
2. Заглинська Л.В., Лукомська О.Л. Економічна освіта в контексті інвестиційних процесів у галузі // Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21PO3=FILA=&S21STR=Ozfm_2014_9_25
3. Каленюк І.С. Економіка освіти. Навчальний посібник. / І.С.Каленюк. – К: Знання України, 2005. – 316 с.
4. Кичирук Т.В. Історична генеза поняття «економічна освіта» // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Gumanitarni/article/view/10922>
5. Куклін О.В. Економічні аспекти вищої освіти / О.В.Куклін. – К.: Знання України, 2008. – 331 с.
6. Студінський В.А. Краєзнавство у системі підготовки фахівців лісового господарства // Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку. – Малин: МЛТК, 2019. – С.435–440.
7. Студінський В.А. Урбаністичне краєзнавство: теоретико-методологічні питання в системі міждисциплінарного дослідження // Родина Рильських у європейському культурному просторі XIX–XX століття. – Новоград-Волинський: Новоград, 2020. – С.309–315.
8. Шевчук В.О. Трансформація освіти в системі відтворення робочої сили в умовах інноваційної моделі розвитку економіки / В.О. Шевчук. – К.: КВІЦ, 2017. – 260 с.

References

1. Boholib T.M. Rol' osvityta nauky upostindustrial'nomu rozvytku Ukrayiny: monohrafiya / T.M.Boholib. Kyiv: Korporatsiya, 2010. 408 s.
2. Zahlyns'ka L.V., Lukoms'ka O.L. Ekonomichna osvita v konteksti investytsiynykh protsesiv u haluzi // Elektronnyy resurs. Rezhym dostupu: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21PO3=FILA=&S21STR=Ozfm_2014_9_25
3. Kalenyuk I.S. Ekonomika osvity. Navchal'nyy posibnyk. / I.S.Kalenyuk. – K: Znannya Ukrayiny, 2005. – 316 s.
4. Kychkyruk T.V. Istorychna heneza ponyattya «ekonomichna osvita» // Elektronnyy resurs. Rezhym dostupu: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Gumanitarni/article/view/10922>

5. Kuklin O.V. Ekonomichni aspekty vyshchoyi osvity / O.V.Kuklin. – K.: Znannya Ukrainy, 2008. – 331 s.

6. Studins'kyi V.A. Krayeznavstvo u systemi pidhotovky fakhivtsiv lisovoho hospodarstva // Lisivnycha osvita i nauka: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku. – Malyn: MLTK, 2019. – S.435–440.

7. Studins'kyi V.A. Urbanistychne krayeznavstvo: teoretyko–metodolohichni pytannya v systemi mizhdystsyplinarnoho doslidzhennya // Rodyna Ryl's'kykh u yevropeys'komu kul'turnomu prostori KHIKH–KHKH stolittya. – Novohrad–Volyns'kyi: Novohrad, 2020. – S.309–315.

8. Shevchuk V.O. Transformatsiya osvity v systemi vidtvorennya robochoyi sylu v umovakh innovatsynoyi modeli rozvytku ekonomiky / V.O. Shevchuk. – K.: KVITS, 2017. – 260 s.

Дані про автора

Студінський Володимир Аркадійович,

професор кафедри методики професійної освіти та соціально–гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, д.і.н., к.е.н.
e-mail: studzinskiw@bigmir.net

Данные об авторе

Студинский Владимир Аркадьевич,

профессор кафедры методики профессионального образования и социально–гуманитарных дисциплин Белоцерковского института непрерывного профессионального образования, д.и.н., к.э.н.
e-mail: studzinskiw@bigmir.net

Data about the author

Volodymyr Studinski,

Professor of department of method of trade education and socialhumanitarian disciplines of the Bilocerkyvskogo institute of continuous trade education, Dr of history and economy
e-mail: studzinskiw@bigmir.net

УДК 657.421:005.936–044.3:338.516.7

<http://doi.org/10.5281/zenodo.4415471>

РИБАКОВА Л.П.

Справедлива оцінка об'єктів ринкової вартості підприємства

Предметом дослідження є справедлива оцінка активів підприємства.

Метою дослідження є визначення оцінки активів підприємства за справедливою вартістю.

Методи дослідження. У роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті розглянута система ризиків, що виникає в бухгалтерському обліку при оцінці економічного потенціалу і ринкової вартості підприємства. Визначені ризики використання облікових показників. Дано визначення «справедлива вартість об'єктів», що формують вартість підприємства. Наведені проблеми справедливої оцінки активів, які визначають достовірність вартості підприємства.

Висновки. Узагальнивши підходи до оцінки ринкової вартості підприємства, встановлено, що вона як моментний показник складається з чистих активів, корисності об'єктів на позабалансових рахунках та ділової репутації, які мають властивість змінюватися в динаміці відповідно до створення складових доданої вартості. На ринкову і додану вартість підприємства впливають як справедлива оцінка активів щодо їх матеріальної форми, визначеної ролі в господарській діяльності та можливого економічного потенціалу, так і фактори зовнішнього і внутрішнього середовища.

Ключові слова: підприємство, ефективність, ринкова вартість, справедлива вартість, бухгалтерський облік, показник, ризики, активи, конкуренція.

РИБАКОВА Л.П.

Справедливая оценка объектов рыночной стоимости предприятия

Предметом исследования является справедливая оценка активов предприятия.

Целью исследования является определение оценки активов предприятия по справедливой